

Sygn. akt I ACa 297/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska
Sędziowie :	SA Ewa Jastrzębska (spr.) SA Anna Bohdziewicz
Protokolant :	Justyna Wnuk

po rozpoznaniu w dniu 12 czerwca 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa T. O.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w S.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 19 grudnia 2012 r., sygn. akt I C 404/12

- 1) zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo oddala i nie obciąża powoda kosztami procesu;
- 2) nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 297/13

UZASADNIENIE

Powód, po ostatecznym sprecyzowaniu żądania, na rozprawie w dniu 19 grudnia 2012 roku, domagał się zobowiązania pozwanej do złożenia oświadczenia woli o wyodrębnieniu i przeniesieniu na jego rzecz własności lokalu mieszkalnego nr (...) o powierzchni użytkowej 68,67m⁽²⁾, położonego w budynku przy ul. (...) w S. wraz z udziałem wynoszącym 0.0141 w prawie własności części wspólnych budynku i urządzeń, które nie służą do wyłącznego użytku właścicieli lokali oraz takim samym udziałem w prawie użytkowania wieczystego gruntu objętego księgą wieczystą Sądu Rejonowego w S. KW nr (...), a także o zasądzenie na jego rzecz od pozwanej

kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, bez względu na wynik sprawy, na podstawie art. 49⁽¹⁾ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych.

W uzasadnieniu podał, że jest najemcą opisanego w pozwie lokalu na podstawie umowy najmu zawartej z pozwaną dnia 1 czerwca 2004r i spełnił wszystkie przesłanki z art. 48 u1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych konieczne do przeniesienia własności tego lokalu na jego rzecz .

Pozwana Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w S. w wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie na jej rzecz od powoda kosztów procesu.

Zarzuciła, że nie ma podstaw prawnych do uwzględnienia wniosku powoda, a nadto art. 48u1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych został uznany za niezgodny z Konstytucją RP.

Wyr okiem z dnia 19 grudnia 2012r Sąd Okręgowy w Katowicach

- 1. zobowiązał pozwaną do złożenia oświadczenia woli o wyodrębnieniu i przeniesieniu na rzecz powoda własności lokalu mieszkalnego nr (...) o łącznej powierzchni użytkowej 68,67 metra kwadratowego, położonego w budynku przy ul. (...) w S. wraz z udziałem wynoszącym 0,0141 w prawie własności części wspólnej budynków i urządzeń, które nie służą do wyłącznego użytku właścicieli lokalu oraz takim samym udziałem*
- 2. w prawie użytkowania wieczystego gruntu objętego księgą wieczystą nr KW (...) Sądu Rejonowego w S.;*
- 3. odstąpił od obciążania strony pozwanej kosztami sądowymi;*
- 4. zasądził od pozwanej na rzecz strony powodowej tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego kwotę 7.302 zł.*

Ustalił w uzasadnieniu, że w kwietniu 2000 roku KWK (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S., jako następcą prawną KWK (...) w S., zawarła z powodem umowę najmu mieszkania położonego w S. przy ul. (...) o powierzchni użytkowej 68,67 m. We wrześniu 2000r. została ogłoszona upadłość KWK (...) Sp. z o.o. w S.. Jedyнным jej współnikiem był i jest (...) Spółki Akcyjnej w K., w której z kolei jedynym akcjonariuszem jest Skarb Państwa. Dnia 28 grudnia 2004r. syndyk masy upadłości KWK (...) Sp. z o.o. w upadłości S. w trybie ustawy z dnia 12 października 1994r. o zasadach przekazywania zakładowych budynków mieszkalnych przez przedsiębiorstwa państwowe (Dz. U. Nr 119 poz. 567 ze zmianami) zawarł z pozwaną Spółdzielnią Mieszkaniową (...) w S. notarialną umowę przekazania użytkowania wieczystego gruntu i własności budynków. Mocą tej umowy syndyk masy upadłości KWK (...) Sp. z o.o. w upadłości S. przekazał pozwanej między innymi udział wynoszący 1828/10000 części w prawie użytkowania wieczystego gruntu objętego księgą wieczystą KW Nr (...) Sądu Rejonowego w S. wraz z udziałem wynoszącym 1828/10000 we własności znajdujących się na tym gruncie budynków, stanowiących odrębne nieruchomości, położonych w S. przy ul. (...) i przeniósł nieodpłatnie na rzecz pozwanej ten udział w użytkowaniu wieczystym gruntu i własność posadowionych na nim budynków. Dnia 1 stycznia 2005r. pozwana jako wynajmujący, zawarła z powodem jako najemcą, umowę najmu lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ul. (...) na czas nieokreślony. Natomiast 12 stycznia 2005r. powód złożył oświadczenie, że znane mu są statutowe warunki uzyskania członkostwa w Spółdzielni i nie będzie się ubiegał o przydział przedmiotowego lokalu i ustanowienie na jego rzecz spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 12 października 1994r. o zasadach przekazywania zakładowych budynków mieszkalnych przez przedsiębiorstwa państwowe. W dniu 26 lipca 2007r. powód złożył u pozwanej wniosek o przeniesienie na niego własności zajmowanego mieszkania na podstawie art. 12

ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Pozwana odmówiła pozytywnego załatwienia sprawy, twierdząc że mieszkania przejęte od Syndyka Masy Upadłości KWK (...) Sp. z o.o. w S. w upadłości nie były mieszkaniami przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej. Dnia 21 stycznia 2010r., po wejściu w życie ustawy z dnia 17 grudnia 2009r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, powód ponownie wystąpił do pozwanej o ustanowienie odrębnej własności lokalu położonego w S. przy ul. (...) i przeniesienie na jego rzecz własności tego lokalu. Pismem z dnia 25 stycznia 2010r. pozwana odmówiła mu powyższego, stwierdzając że wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 lipca 2009r. art. 48 ust. 3 u.o.s.m. został uznany za niezgodny z Konstytucją RP i z dniem 27 lipca 2009r. utracił moc. Uchwałą z dnia 25.01.2010r. nr (...) Zarząd pozwanej podjął uchwałę, w której określił przedmiot odrębnej własności lokali mieszkalnych, w tym w nieruchomości przy ulicy (...) oraz lokalu nr (...). Zgodnie z załącznikiem nr (...) do tej uchwały i z zaświadczeniem Prezydenta Miasta S. z dnia 8.10.2004r. z lokalem mieszkalnym zajmowanym przez powoda związany jest udział wynoszący 0.0141 we współwłasności części wspólnych budynków objętych księgą wieczystą KW nr (...) Sądu Rejonowego w S. i urzędzeń, które nie służą do wyłącznego użytku właścicieli poszczególnych lokali oraz taki sam udział w prawie użytkowania wieczystego gruntu, objęty księgą wieczystą KW nr (...) Sądu Rejonowego w S.. Powyższe ustalenia poczynił sąd pierwszej instancji na podstawie złożonych przez strony dokumentów, których żadna ze stron nie kwestionowała. W ocenie sądu pierwszej instancji roszczenie powoda jest uzasadnione. Wprawdzie Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 14 lutego 2012r. sygn. P K 17/10 orzekł, że art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim przyznaje najemcy roszczenie o przeniesienie własności spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed nieodpłatnym przejęciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej, powiązane wyłącznie z obowiązkiem spłaty zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu lokalu (pkt 1 powołanego przepisu), jest niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej to jednakże równocześnie postanowił, że przepis ten, w takim jak wskazany zakresie, traci moc obowiązującą z upływem 12 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, co oznacza, iż ta utrata mocy obowiązującej nastąpi z dniem 23 lutego 2013r. (OTK - A 2012/2/14, Dz.U.2012/201).Odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej przepisów uznanych za niekonstytucyjne powoduje w ocenie sądu pierwszej instancji, że do momentu wskazanego w sentencji wyroku przepisy te obowiązują, a ich obowiązywanie jest równoznaczne z koniecznością ich przestrzegania i stosowania . Obowiązujący, więc do dnia 23 lutego 2013r. przepis art. 48 ust.1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jednolity Dz. U. z 2003r. Nr 119 poz. 1116 ze zmianami) przyznawał prawo nabycia własności lokalu każdemu najemcy, który zajmuje lokal, o którym mowa w tym przepisie. Okoliczność, że między innymi lokal mieszkalny wynajmowany przez powoda, będący przedmiotem tego postępowania, był przed przejęciem przez pozwaną mieszkaniem państwowej osoby prawnej została przesądzona przez Sąd Najwyższy. Pozwany w związku z wnioskiem zgłoszonym u pozwanej w lipcu 2007r., nie wystąpił do sądu, bo pozwana poinformowała go, że zajmowany przez niego lokal mieszkalny nie był lokalem w rozumieniu art. 48 ustawy z dn.15.12.2000 r., tymczasem takie stanowisko pozwanej nie było uzasadnione. Kolejny wniosek w przedmiotowej sprawie złożył u pozwanej w styczniu 2010r. Zdaniem Sądu pierwszej instancji przepis art. 4 ustawy z dnia 18 grudnia 2009r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw dotyczy wniosków złożonych przed 31.07.2007r. oraz w okresie od 31. 07.2007r. do 29.12. 2007r. Nie dotyczy natomiast wniosków złożonych później. Poza tym, w świetle treści § (...) ust. (...) i § (...) uchwały zarządu pozwanej Nr (...) z dnia 25 stycznia 2010r., jak również załącznika do tej uchwały, argumentacja pozwanej, że brak było podstawy prawnej do zawarcia z powodem umowy, o której mowa właśnie w (...) powyższej uchwały jest nieuzasadniona. To po stronie pozwanej doszło do

błędnej interpretacji art. 48 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych odnośnie twierdzenia, że przedmiotowy lokal mieszkalny nie został przejęty od państwowej osoby prawnej.

Zatem Sąd pierwszej instancji uznał, że w niniejszej sprawie zostały spełnione wszystkie przesłanki z art. 48 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych dające prawo najemcy do żądania zawarcia z nim umowy o przeniesienie odrębnej własności lokalu, dlatego też w sytuacji, gdy pozwana odmawia powodowi zawarcia z nim takiej umowy na podstawie art. 64 k.c. w związku z art.1047 §1 k.p.c. i art. 49¹ zd.1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych powództwo należało uwzględnić.

Orzeczenie o kosztach zastępstwa procesowego oparł sąd na art. 98 kpc.

Od wyroku tego wniosła apelację pozwana. Zarzuciła:

1) naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie przepisów:

a) art.207§ 6 kpc w zw. z art. 187 §1 pkt 1 kpc - polegające na wydaniu wyroku na podstawie spóźnionego i nieprawidłowo sformułowanego żądania pozwu;

2) Naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, w szczególności:

a) art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 18 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 223 poz. 1779 r.) przez przyjęcie, że najemcom mieszkań zakładowych przejętych przez spółdzielnie bezpłatnie należy się darmowe uwłaszczenie jeżeli wystąpili oni do sądu o potwierdzenie tego prawa po dniu 30 grudnia 2009 r.

Wskazując na te zarzuty wnosila :

1. o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,

ewentualnie:

2. o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia - przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

W piśmie z dnia 13 maja 2013r. podniosła, że art. 48 ust.1 cytowanej ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych utracił moc.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanej jest zasadna i musi odnieść skutek w postaci zmiany wyroku i oddalenia powództwa, trafnie bowiem w piśmie procesowym z dnia 13 maja 2013r pozwana wskazała na fakt , iż z dniem 23 lutego 2013r art. 48 u1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, który stanowił podstawę prawną żądania powoda utracił moc obowiązującą.

Wskazać trzeba , że roszczenie powoda znajdowało oparcie w art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych. Zgodnie z tym przepisem na pisemne żądanie najemcy spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed przejęciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej, spółdzielnia jest obowiązana zawrzeć z nim umowę przeniesienia własności lokalu, po dokonaniu przez niego spłaty zadłużenia z tytułu świadczeń

wynikających z umowy najmu lokalu. Sąd pierwszej instancji ustalił, że powód spełniał wymogi tego przepisu, a w konsekwencji był uprawniony do żądania zawarcia z nim umowy przeniesienia własności zajmowanego lokalu mieszkalnego będącego przedmiotem umowy najmu. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 14 lutego 2012 r., sygn. P 17/10, orzekł, że art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.) w zakresie, w jakim przyznaje najemcy roszczenie o przeniesienie własności spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed neodpłatnym przejęciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej, powiązane wyłącznie z obowiązkiem spłaty zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu lokalu (pkt. 1 powołanego przepisu), jest niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny orzekł że przepis art. 48 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie wskazanym w wyroku, traci moc obowiązującą dopiero z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok został ogłoszony w Dzienniku Ustaw Nr 201 z dnia 22 lutego 2012 r., co oznacza, jak trafnie wskazuje skarżący, iż przepis ten utracił moc z upływem 22 lutego 2013 r., a więc nie obowiązuje już w dacie orzekania przez Sąd Apelacyjny. Wyjaśniając przyczyny, dla których zastosowano odroczenie utraty mocy obowiązującej cytowanego przepisu Trybunał Konstytucyjny między innymi wskazał, iż skutkiem natychmiastowej derogacji zakwestionowanego przepisu byłoby pozbawienie zainteresowanych najemców dawnych mieszkań zakładowych neodpłatnie przejętych przez spółdzielnie mieszkaniowe roszczenia o zawarcie umowy przeniesienia własności lokalu. Powstałaby zatem luka w prawie. Trybunał Konstytucyjny wziął również pod uwagę fakt, że wiele spraw o przeniesienie własności dawnych mieszkań zakładowych pozostawało nadal w toku postępowań sądowych, a zatem zasada ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa nakazuje, aby derogacja przepisów stosowanych przez dłuższy czas i na taką skalę nie była dla ich adresatów zaskoczeniem. Trybunał uznał, że usunięcie zaskarżonego przepisu z systemu prawnego musi być poprzedzone stosownym okresem odroczenia utraty jego mocy obowiązującej, w trakcie którego przepis ten nadal będzie znajdował zastosowanie. Wskazano również, że wprowadzając nowe przepisy, ustawodawca powinien w sposób przemyślany ukształtować postanowienia intertemporalne, aby możliwe było zminimalizowanie negatywnych następstw działania przepisów uznanych za niekonstytucyjne. Zwrócono też uwagę na potrzebę ukształtowania przez ustawodawcę reżimu prawnego dotyczącego osób, które zgłosiły już spółdzielni roszczenie o przeniesienie własności lokalu. Wbrew temu ustawodawca w terminie 12 miesięcy od ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego nie wprowadził żadnych zmian i obecnie (w chwili orzekania przez Sąd Apelacyjny) w porządku prawnym nie ma już normy, na której powód opierał swe roszczenie. Zgodnie z art. 316 k.p.c. sąd wydając wyrok bierze za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Zasada orzekania wynikająca z art. 316 określana bywa jako zasada aktualności orzeczenia sądowego (patrz. wyrok SN z dnia 8 lutego 2006 r., II CSK 153/05, Lex nr 192012). Ma ona zastosowanie w odniesieniu do każdego rodzaju powództwa. Stan rzeczy brany pod uwagę przez sąd przy wydaniu wyroku obejmuje zarówno podstawę faktyczną jak i podstawę prawną wyroku (wyroki SN: z dnia 13 marca 1997 r., II CKN 70/96, OSNC 1997, nr 8, poz. 113, z dnia 8 lutego 2006 r., II CSK 153/05, Lex nr 192012). Zatem w obu zakresach decydujące znaczenie ma chwila orzekania. W systemie apelacyjnym zasada aktualności orzeczenia ma zastosowanie do sądów obu instancji, gdyż instancja odwoławcza jest tu przede wszystkim sądem merytorycznym, a nie tylko kontrolnym (wyrok SN z dnia 8 lutego 2006 r., II CSK 153/05, Lex nr 192012). Jak przyjmuje Sąd Najwyższy, odpowiednie stosowanie w postępowaniu apelacyjnym przepisu art. 316 § 1 kpc oznacza, że sąd drugiej instancji obowiązany jest - przy uwzględnieniu unormowań zawartych w art. 381 i 382 kpc - brać pod uwagę zmiany w stanie faktycznym i prawnym sprawy, wpływające na treść orzeczenia (postanowienie SN z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 259/98, OSNC 1999/4/82, zob. też wyrok SN dnia 6 października 2000 r.,

IV CKN 116/00, Lex nr 52515 oraz Andrzej Jakubecki, Komentarz do art. 316 Kodeksu Postępowania Cywilnego, Komentarz WKP 2011

Zatem rozpoznając apelację pozwanej miał Sąd Apelacyjny obowiązek brać pod uwagę stan prawny z chwili orzekania, a w chwili wydawania wyroku przez Sąd Apelacyjny (12.06.2013r) przepis art. 48u1 cyt. Ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie zakwestionowanym przez Trybunał Konstytucyjny utracił już moc obowiązującą. Zatem w tym stanie rzeczy z mocy art. 386§1 kpc należało zaskarżony wyrok zmienić i powództwo oddalić.

W tej sytuacji zbędnym było odnoszenie się do pozostałych zarzutów zawartych w apelacji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego istniały w tym stanie rzeczy podstawy do zastosowania wobec powoda dobrodziejstwa z art. 102 kpc i odstąpienia od obciążania go kosztami zastępstwa procesowego należnymi stronie pozwanej i to za obie instancje. Zgodnie bowiem z art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może w ogóle nie obciążać strony przegrywającej kosztami. Przepis ten nie konkretyzuje pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawia ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi orzekającemu (por. m.in. postanowienie SN z dnia 20 grudnia 1973 r., II CZ 210/73, LEX nr 7366). Podstawą do zastosowania art. 102 kpc mogą być zarówno okoliczności związane z samym procesem, jak i okoliczności związane z sytuacją materialną strony. W wyroku z dnia 20 grudnia 1979r., III RP 78/79, OSP 1980, z. 11, poz. 196 Sąd Najwyższy przyjął, iż okoliczność, że powód mógł być subiektywnie przekonany o zasadności swojego roszczenia, które jednak ze względu na upływ terminu nie może być przez niego dochodzone na drodze sądowej, uzasadnia zastosowanie art. 102 kpc. Zatem w ocenie Sądu Apelacyjnego istniały podstawy do zastosowania w okolicznościach niniejszej sprawy art. 102 kpc. Przede wszystkim w dacie wniesienia powództwa. 49¹ zd. drugiej cytowanej ustawy o spółdzielniach obowiązywał i powód mógł przypuszczać, że nawet w przypadku przegrania procesu nie poniesie kosztów, dlatego też zdecydował się na wytoczenie powództwa, ponadto jeszcze w chwili wydawania wyroku przez sąd pierwszej instancji przepis art. 48 ust1 stanowiący podstawę roszczenia powoda jeszcze obowiązywał, konieczność wystąpienia na drogę sądową spowodowana była postawą pozwanej, która od 2007 r odmawiała uwzględnienia wniosku powoda, wreszcie powód nie może ponosić konsekwencji bierności ustawodawcy.

Z tych też względów orzeczono jak w sentencji.